

Metodologie výzkumu odkladů povinné školní docházky

Mgr. Zuzana Svobodová

Pedagogická fakulta UK, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

Název disertační práce:

Odklady povinné školní docházky a jejich sociální podmíněnost

Školitel:

PhDr. David Greger, PhD.

Obsah

- Kontext problematiky
- Proč se zabývat výzkumem odkladů
- Cíl výzkumu
- Výzkumné otázky
- Metodologie výzkumu
- Závěr

Kontext řešené problematiky

- Odklad PŠD - jedna z možností při přechodu z preprimární do primární úrovně vzdělávání
- Volba a rozhodování souvisí s každým přechodem v rámci vzdělávacího systému ČR
- Volba je již z principu vždy určitým způsobem sociálně podmíněna
- Otázka volby v této počáteční etapě je zatím neřešenou oblastí pedagogického výzkumu
- Rozhodnutí - plně v kompetenci rodičů, nutno pouze doložit vyjádření lékaře a školského poradenského zařízení

Proč se zabývat výzkumem odkladů PŠD?

- Vysoké každoroční procento odkladů (22-25%)

Země	Počet odkladů v %	Údaje za školní rok
Česká republika	21,94	2012/13
Slovensko	8,58	2012/13
Německo	7,5	2010/11
Belgie, Vlámská oblast	6,17	2010/11
Belgie celkově	5,22	2010/11
Rakousko	3,59	2011/12
Švýcarsko	2,87	2012/13
Estonsko	2,86	2012/13
Finsko	1,5	2011/12

Proč je tak vysoké procento odkladů?

- Historický kontext
- Náročnost vzdělávacího systému
- Příliš vysoké nároky na školní zralost
- Sociální důvody
- Pohodlnost rodičů
- Obavy ze základní školy
- Snadnost získání podkladů pro odklad

Cíl výzkumného šetření v rámci disertační práce

- Porozumět otázkám volby odkladu povinné školní docházky u jednotlivých sociálních skupin
- Zjistit důvod každoročního vysokého procenta odkladů v České republice

Výzkumné otázky

- Hlavní výzkumná otázka:

Z jakého důvodu dochází v ČR u téměř čtvrtiny dětí k odkladu zahájení povinné školní docházky?

Výzkumné otázky

Dílčí výzkumné otázky:

- Jak přistupují jednotlivé sociální skupiny k rozhodování o zahájení či odložení PŠD?
- Jaké důvody k odložení PŠD jsou na straně rodičů?
- Jaký je vztah mezi formálními důvody pro odklad PŠD (tj. odbornými vyjádřeními) a důvody na straně rodičů?
- Jak obtížné je získání formálních podkladů pro odklad PŠD?
- Je odložení PŠD sociálně podmíněno?
- Jaká je sociální struktura dětí s odkladem PŠD?
- Je názor pedagogů MŠ v souladu či v rozporu s názory rodičů u sledovaných dětí?
- Jaký je postoj rodičů a pedagogů sledovaných dětí k učiněnému rozhodnutí zahájit či odložit PŠD v dalším roce sledování, tj. považují své rozhodnutí za správné nebo by se v danou chvíli rozhodovali jinak a z jakých důvodů?

Zvolená metodologie výzkumu

Smíšený výzkumný design

- Kvalitativní část:

Mnohočetná longitudinální případová studie

- ✓ Hlubkové rozhovory
- ✓ Ohniskové skupiny
- ✓ Analýza dokumentů
- ✓ Pozorování

- Kvantitativní část:

- ✓ Dotazníkové šetření

Kvalitativní výzkumná část

- Výzkum bude částečně realizován v rámci projektu podpořeného GA UK s názvem:

Přechod mezi preprimárním a primárním vzděláváním – studium faktorů ovlivňujících volbu vzdělávací dráhy

Realizace projektu GA UK

Hlubkové rozhovory

- 30 respondentů
- 4 lokality (Vysočina, Severní Morava, Praha, Severní Čechy)

Ohniskové skupiny

- 3 realizace v rozdílných lokalitách

Respondenti

- Rodiče dětí v posledním roce před zahájením PŠD
- Záměrný výběr - stratifikace dle místa bydliště, vzdělání a socioekonomického

Mnohočetná longitudinální studie:

Výběr respondentů

- Výběr respondentů na základě realizovaných rozhovorů v rámci projektu GA UK
- Kritéria záměrného výběru respondentů:
 - ✓ Dítě v posledním roce před zahájením PŠD
 - ✓ Uvažování o odkladu PŠD
 - ✓ Vzdělání, bydliště a socioekonomický statut

Mnohočetná longitudinální studie:

Realizace

- 3 hloubkové rozhovory
 - ✓ Na počátku školního roku – prvotní úvahy
 - ✓ Po zápisech do ZŠ – rozhodnutí a jeho zdůvodnění
 - ✓ V průběhu dalšího školního roku – reflexe učiněného rozhodnutí
- Analýza dokumentů týkajících se odkladu PŠD
- Pozorování během zápisu do ZŠ
- Rozhovory s pedagogy

Kvantitativní výzkumná část

- Dotazníkové šetření
- Pilotáž dotazníku v MŠ Sibřina (obec u Prahy)
- Tři rozdílné lokality, celkem 6 školek
 - ✓ Praha, Severní Čechy , Vysočina
- Cca 120 respondentů
- Cílem není zobecňování na celou ČR, ale získání relevantních informací souvisejících s lokální dynamikou a jejich další podrobnější rozbor v rámci kvalitativní výzkumné části

Posloupnost výzkumu

- **Sekvenční design**
 - ✓ ohniskové skupiny a rozhovory - I. část
 - ✓ dotazník
 - ✓ pozorování, analýza dokumentů
 - ✓ rozhovory - 2. část
 - ✓ rozhovory s pedagogy
 - ✓ rozhovory - 3. část

Přínos smíšeného designu

- **Triangulace** – použití více metod k zvýšení validity získaných údajů
- **Výhody** kombinace QL a QN přístupu:
 - ✓ Informace od většího množství respondentů (QN)
 - ✓ Aplikace údajů (témat) z dotazníku do plánovaných rozhovorů
 - ✓ Hlubší porozumění a vhled do problematiky (QL)

Závěr

- Výzkumné šetření zdůvodní každoroční vysoké procento odkladů PŠD v ČR a zároveň přinese informace o řešení této problematiky u jednotlivých sociálních skupin.
- Informace doplní vědecké poznání o prvotním rozhodování rodičů o volbě vzdělávací dráhy svých dětí a zároveň upozorní na některé problematické oblasti ve vzdělávacím systému ČR

Děkuji za pozornost

zuzana.svobodova@pedf.cuni.cz